

- a gyermek fejlődéstörténetének rögzítése és hozzáférhetővé tétele a gondviselők számára;

- a szolgálatok munkatársainak fejlődése, érzékenyebbé válása a gyermek interjúkészítés, tanácsadás, nemi szerepekre érzékeny megközelítések elsajátítása területén.

2. A programok tekintetében

- a családi tanácsadás frontvonalá "ki-

kerül a nyilvánosság elé", a nevelési tanácsadás csoportmunka keretében zajlik, iskolai jelenlét (csoportmunkák a viselkedési és érzelmi zavarok kezelésére);

- a hosszú távú segítő munka kombinálása rövid távú beavatkozásokkal és programokkal;

- a gyerekek és szüleik együttes kezelése - a programok holisztikus szemléletűek

- a segítő "programcsomagok" rugalmas összetételűek, egyaránt alkalmasak a

fokozott kockázatú vagy komplex szükségletű gyermekek és szüleik igényeinek kielégítésére;

- kapcsolat erősítése az oktatási intézményekkel, valamint a mentori programok fejlesztése.

1. Lynda Campbell – Margaret Kertesz: Boys aged 9-12 years using the services of Anglicare Victoria In: Children Australia Vol.28, Number 3, 2003 cikke alapján Gyurkó Szilvia ismertetése.

Kisebbségi jogok – emberi jogok? A jogállamból kihullott ember.

■ A CIGÁNYSÁG TÁRSADALMI ELESETTSÉGÉNEK ÉS MEGALÁZOTTSÁGÁNAK ÁBRÁZOLÁSA ADY ENDRE RÉPAKAPÁLÁS CÍMŰ NOVELLÁJÁBAN

„Az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és esendő. Ennélfogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövevényeket jóakarattal gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak.”

(István király Intelmei)

„Az ötezer holdas Batáry-tanyán dolgoztak napi harminc krajcárért a leányok. Répát kapáltak, s daloltak, mert május volt, mikor is bizseregni szokott a fiatal vér. ... A leányok előtt Jusztina szorgoskodott. Ugyanő kezdte az új nótát, ha a régit már befejezték egy-két sóhajjal a leányok. ... Leghátul pedig a két cigányleány kapált: Petyka és Juliska. Ők nem daloltak. Velük nem álltak szóba a többi leányok. Holott ők is harminc krajcárt kaptak a kapálásért.... Déiben két deressel megérkezett az öreg Batáry. ... Elballagott az ebédlő leányokhoz. ...

- Hát mi újság van, Jusztina?

- A két cigánylánnyal van sok bajunk, méltóságos úr.

A méltóságos úr újra kiáltott:

- Hé, cigányleányok! Hogyishívják. Igen. Petyka, Juliska!

Jön a két cigányleány lomhán az öreg Batáry elé. Láthatóan el voltak csigázva. Nekik illet és kellett legszaporábban dolgozniok. ...

- Hát mi a panasz ezek ellen?

Jusztina méltatlankodva, latoló fontossággal válaszolta:

- Ezek a cigányok a mi korsónkból akarnak inni.

Batáry Tamás a két cigánylánnyra nézett, s álmélikodott:

- Ah, ah. Igaz ez, Petyka?

Petyka volt az idősebb és bátrabb, s mivel őhöz szólt a méltóságos úr, hát ő válaszolt:

- Igaz. Mi mind leányok vagyunk. Mind harminc krajcárt

kapunk naponként. A mi szánk is van olyan tiszta, mint az övék. És nekünk falu csúfjára külön korsót hoznak. Azért sem kell. Mi az ő korsójukból akarunk inni.

Batáry Tamás vakarta a fejét. Magához intette az ispánkát.

- Ispán úr, hozzanak ide minden reggel négy-öt korsó vizet. Hadd válogassanak a leányok.

Petyka szemtelen hirtelenséggel vágott közbe:

- Az nem ér semmit, méltóságos úr. Mi abból a korsóból akarunk inni, amiből a többiek isznak.

Jusztina gúnyosan hahotázott, s a méltóságos úr gondolkozott. Ilyen két szép leány. Ezeknek ő mindent parancsolhatna. És ezek mindig eljönnek napszámba harminc krajcárért. De a többiek többen vannak. Azokra még nagyobb szükség van. Itt nem lesz jó ítékezni."

Többség, kisebbség? Melyik primátusa érvényesüljön? Itt nem egyszerűen a kisebbségi jogokról van szó, hanem a rasszizmus kérdése is előtérbe kerül.

Ady novellájának témája a Batáry-tanyán dolgozó két cigánylány, Petyka és Juliska kitasztottsága, megaláztatása. A répakapáló leányok - bőrszínüktől függetlenül - a XX. század elején, a társadalom periferiáján élnek. Ugyanolyan körülmények között laknak, ugyanúgy, ugyanannyiért dolgoznak:

"Mi mind leányok vagyunk. Mind harminc krajcárt kapunk naponként. A mi szánk is van olyan tiszta, mint az övék."

Látszólag tehát nincs különbség közöttük. És mégis: magyar leányok-cigányleányok. Két külön világgént áll szemben egymással a cigány és a magyar. Micsoda óriási szakadék tátong a kettő között! Ady a répakapáló magyar lányokat nem ítéli el. Novellái egy részében megjelenik a nemzetiségek között fennálló ellentét. Ady szerint ennek gyökerei a múltban kereshetők. Nemcsak Ady korában aktuális kérdés ez, hanem napjainkban is, az Európai Unióhoz való csatlakozás előestéjén. Pedig számos egyezmény, jogszabály deklarálja, bőrre, fajtára, vallásra, stb. tekintet nélkül, hogy minden ember egyenlő.

Milyen egyezményekről van itt szó?

• **New York-i Egyezmény:**

A New Yorkban, 1965. december 21-én elfogadott egyezmény a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szól. A 4. Cikk a./ pontja szerint a részes államok 'törvény által büntetendő cselekménnyé nyilvánítják a faji felsőbbrendűsége vagy gyűlöletre alapozott eszmék terjesztését, a faji megkülönböztetésre való izgatást, valamint bármely faj, illetve más színű vagy más etnikai megkülönböztetésre való izgatást, továbbá fajgyűlölő tevékenység mindenféle támogatását, annak pénzelését is beleértve'. A részes államok a b./ pont alapján 'törvényellenessé nyilvánítanak és betiltanak minden olyan szervezetet, valamint szervezett és minden egyéb propaganda-tevékenységet, amely a faji megkülönböztetést előmozdítja, vagy arra izgat, az ilyen szervezetekben való részvételt pedig törvény által büntetendő cselekménynek tekintik'. A New York-i Egyezményt Magyarország az 1969. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdette.

• **Egyezségokmány:**

az ENSZ Közgyűlése a XXI. ülészakán, 1966. december 16-án fogadta el a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát. A 19. Cikk 3./ pontja szerint a véleménynyilvánításhoz kapcsolódó jogok gyakorlása korlátozható. A 20. Cikk 2./ pontja pedig kimondja, hogy 'törvényben kell megtiltani a nemzeti, faji vagy vallási gyűlölet bármilyen hirdetését, amely megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra izgat'. Az Egyezségokmányt Magyarország az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdette.

• **Emberi Jogok Európai Egyezménye:**

Rómában, 1950. november 4-én fogadták el az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló Egyezményt. A 10. Cikk 2./ pontja kimondja, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának joga korlátozható. A 14. Cikk szerint az 'Egyezményben meghatározott jogok és szabadságjogok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani'. A 17. Cikk szerint "az Egyezmény

egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az bármely állam, csoport vagy személy számára jogot biztosítana olyan tevékenység folytatására vagy olyan cselekedet végrehajtására, amely az Egyezményben foglalt jogok és szabadságok megsértésére vagy pedig az Egyezményben meghatározottnál nagyobb mértékű korlátozására irányul". Az Emberi Jogok Európai Egyezményét Magyarország 1993-ban a XXXI. törvénnyel hirdette ki.

• **Számítástechnikai bűnözésről szóló Egyezmény:**

Az Európa Tanács dokumentuma a számítástechnikai rendszerek útján megvalósított rasszista és idegengyűlölő cselekmények büntetendővé nyilvánításáról a Kiegészítő Jegyzőkönyv szól. Még nem lépett hatályba, hazánk aláírása is hiányzik, annak ellenére, hogy ez az egyetlen olyan egyezmény, amelynek az aláírására először Budapesten kerülhetett sor, 2002. november 23-án. Eddig harminc állam írta alá. A Kiegészítő Jegyzőkönyv kimondja, hogy büntetni kell a rasszista és idegengyűlölő céllal elkövetett fenyegető és sértő megnyilvánulásokat, az erre vonatkozó anyagok terjesztőit. A belső jogban bűncselekményként kell szabályozni a népirtás és az emberiség elleni bűncselekmények tagadásának, igazolásának, illetőleg azok jelentéktelen színben való feltüntetésének a meghatározását.

• **Európai Egyezmény:**

Az Európa Tanács egyezményei közé tartozik az 1985. augusztus 19-én létrejött Európai Egyezmény, amely a sporteseményeken, különösen a labdarúgó mérkőzéseken megnyilvánuló nézői erőszakról és a nem megfelelő viselkedésről szól. A dokumentumot aláíró államok vállalják, hogy az alkotmányos rendelkezések keretein belül megteszik a szükséges intézkedéseket a labdarúgó mérkőzések nézői részéről megnyilvánuló erőszak megelőzése céljából. Magyarország ezt az egyezményt már 1990. április 18-án aláírta, de még nem hirdette ki. Belső jogforrása tehát nem vált.

• **Kerethatározat-tervezet:**

Az Európai Unió Bizottsága 2001-ben készítette elő. Célja: a rasszizmussal és az idegengyűlölettel szembeni hatékonyabb európai fellépés elősegítése. A tervezet első tárgyalására 2002. november 28-án, a másodikra pedig 2003. február 26-27-én került sor. Az EU-n belüli tagállamok egyre inkább sérelmezik, hogy az Unió olyan szinten kíván beleszólni a tagállamok bel-

ügyeibe, amely az eredeti szerződés értelmében nem megengedhető. Ebben a kérdésben eddig még megegyezés nem született. Amennyiben sikerül úgy átfogalmazni a kerethatározat-tervezetének szövegét, hogy azt a tagállamok megfelelőnek tartják, és az idegengyűlölettel szembeni közös fellépésről szóló kerethatározat létrejön, akkor ez az EU Szerződés 34. Cikke alapján hazánkat is kötelezi.

• **Európai Unió Alkotmányáról szóló tervezet:**

Az Európai Unió Európai Tanácsa a 2003. június 20-i Theszaloniki Ülésére készítette elő. A tervezet második részének Preambuluma szerint a charta "megerősíti azokat a jogokat, amelyek különösen a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból és nemzetközi kötelezettségeiből az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló Európai Egyezményből..., valamint...az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogából következnek".

Az Emberi Jogok Európai Egyezményében említett 14. cikk kapcsán fontos megemlítenem, hogy az ott szabályozott diszkrimináció tilalma nem a közösségek jogait védi, hanem az egyes emberét. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy csak az egyén fordulhat kérelemmel Strasbourghoz. Ha több személy sérelméről van szó, és ezek egy közösséghez tartoznak, akkor sem megengedett az actio popularis, vagyis minden egyes személynek sértettnek kell lennie. Az Egyezményben egyébként nincs általános kötelezettség a diszkriminációs tilalomra. Ehelyett a 14. cikkben biztosított védelem az Egyezményben található egyéb alapjogok kiegészítője. Ez pedig azt jelenti, hogy önmagában nem áll meg.

Ment-é a deklarációk által a világ elébb? Mert mit ér az egyezmény, ha a hétköznapok valóságában az eszme elv marad, s a jogállamiságon belül olykor-olykor még a dzsungel törvénye érvényesül? Miért utáljuk a másságot, miért teszünk különbséget ember és ember között? Honnan vesszük a jogot és a bátorságot, hogy egyeseket kiközösítsünk?

A két világháború között, 1931. július 17-én, Budapesten, egy városi határozat kimondta, hogy a magyar törvények szerint minden ember egyenlő, és mindenkinek egyenlő jogai vannak. Deklarálta továbbá, hogy "a Gellért hullámfürdőben a néger is fürödhet, mert a magyar törvények nem tesznek különbséget ember és ember között, hanem mindenki számára teljesen egyenlő jogokat biztosítanak. A szomorú csak az, hogy ennek a kijelentésére és hatósági leszögezésére szükség volt. A szomorú csak az, hogy 1931-ben Budapesten olyan dolgok történhetnek, amelyek miatt olyan régi igazságokat kell hatóságilag újra felfedezni, hogy a négernek is szabad fürödni, és hogy az embereknek Európában, színre való tekintet nélkül, egyenlő jogaik vannak" - írta Bálint György még Hitler hatalomra jutása előtt két évvel. "A kínos ügy, mint ismeretes, lényegében az, hogy dr. Ramon Costello kubai néger orvos eljött Budapestre, mert több, külföldre küldött propagandafüzetben olvasta, hogy Budapest fürdőváros. A néger orvos tanulmányozni akarta Budapest világhírű fürdőit, és ezért jegyet váltott a leghíresebb pesti für-

dőbe, a Hullámba. Nagyon meleg volt, sokan voltak a fürdőben, és a hullámok, a kitűnő villanyerőre berendezett hullámok lelkesen, költséget és fáradságot nem kímélve, fajra, felekezetre, nemzetiségre, korra, nemre és családi állapotra tekintet nélkül hűsítették, sőt üdítették a jelenlévőket. A néger orvos úgy gondolta, hogy az oly sokat tapasztalt és látott hullámoknak egészen mindegy, hogy fehér vagy fekete testeket ringatnak-e. Elkezdett hát üdülni, és már éppen örülni akart a kitűnő pesti fürdőnek, már éppen arra gondolt, hogy Pest mégiscsak szép fürdőváros - amikor odalépett a víz partjához néhány úr, és intett neki, hogy jöjjön ki. Kijött a partra, és az urak itt közölték vele, hogy nagyon sajnálják, nekik az egész izé nagyon kellemetlen, de hát, tekintettel arra, hogy a Hullámban amerikaiak is fürödnek, és az amerikaiak nem szeretik a négereket, udvariasan felszólítják, hogy távozzék...A fürdőigazgatóság azzal védekezett, hogy ...miután négerből csak egy van, amerikaiból pedig sok, fel kell áldozniuk a néget."

Bálint György írásában csakúgy, mint Ady novellájában, a többség-kisebbség kérdése merül fel. A kubai orvos hullámjogosultságát a fővárosi döntés megadta, vállalva annak kockázatát, hogy az amerikai vendégeket elveszítik.

Ady Batáry Tamása elodázta a döntést. Inkább "felült a kocsi-jába, s elhajtattott...A leányok munkába fogtak. A két cigányleány a szélen kapált. A leányok még csak egy seregbe se akartak velük állni. Egyébként izzadtak, szenvedtek, de daloltak a leányok...Petyka és Juliska majd meghaltak a szomjúságtól...Akármilyen szomjasak voltak, nem akartak a külön korszóhoz nyúlni. Ők is a Batáry Tamás napszámosai. Ők is leányok és fiatalok. A többi leányok pedig korszójukat elrejtették egy közeli füzesben. És daloltak. És kacagták a cigányleányok keserűségét. Mind koldusok voltak... De gőgösek voltak, és ez jól esett nekik. Vasárnaponként alázatosan kullogtak be a napszámukért a Batáry-kastélyba. De akkor is különvála mentek. Sohasem a cigányleányokkal együtt. Ez esetben úgy volt, hogy a leányok be se mennek a faluba, mert már reggel ötör úgyis munkába kell állni. És a falu messze van. És olyan szép, nyáriás az éjszaka. Petyka és Juliska persze külön csináltak maguknak éji szállást. Messze a többi leányoktól. Ők nem nótáztak, de aludni nem tudtak. Már késő volt, s csendes minden. Éjfél lehetett, s megszólalt Petyka:

- Gyere Juliska.

Lábujjhegyen megindultak a füzes felé. Csöndben, óvatosan, sokáig keresgéltek. Végre megtalálták a korszót. Be volt pólyázva zöld sással. Petyka óvatosan lehántotta a sást. Fölkapta a korszót, s ivott. Mintha nem petyhüdt víz volna, hanem az élet, a boldogság, az álmok beteljesülése: úgy itta.

- Igyál, Juliska.

És Juliska is ivott. Áhítatosan, sokat. Azután ismét bepólyálták a korszót, holott víz alig volt már benne. Reggel pedig mentek a korszóhoz a többi leányok. Vihogva mondták egymásnak:

- Nem nyúlt hozzá senki. Ebből nem iszik ám cigány.

És boldog arccal vették föl a kapát, hogy harminc krajcárért dolgozzanak a méltóságos Batáryak üdvére. És a cigányleányok is boldogok voltak már e napon. És így folyik ám a répakapálás a szép Magyarországon."

Az éj leple alatt titokban minden megoldódott. Sem a többségi,

sem a kisebbségi jogok nem sérültek. A cigánylányok kiszolgáltatottsága, megalázottsága vajon ezzel véget ért? Természetesen nem, de az emberi méltóság megérdemelt helyére került akkor éjjel, 1906-ban.

Miért ez a kirekesztettség az egyes ember szintjén? Buckhardt szerint a reneszánsz embere még előítéletek nélkül szemlélte a világot. A modern kornak embere a felvilágosodás régi világképét már nem tudja használni többé, és újat sem tud teremteni helyette. Nem lát tisztán, mert bekötik a szemét azok a meggyőződés-hulladékok, amelyek vallási vagy más előítéletek formájában jelentkeznek. Ezek az ún. kasztfogultságok annál jobban gátolják a reneszánsz paradigma újrafelfedezésében, minél modernebb köntösbe öltöznek.

Miért ez a kirekesztettség az egyes közösségek szintjén? A rend nevében, de sohasem az érdekében, erősen hierarchizált vallási és nem vallási közösségek épülnek. Ezek a nem oda való egyéneket kiközösítik, tagjaikat pedig az előítéletek béklyóiba verik. A "Ki a magyar, mi a magyar?" tetszetős kérdései mögött meghúzódó indulatok nagyon gyakran a nacionalizmus vagy inkább a sovinizmus eszméiben tükröződnek, s szállnak apáról fiúra. A liberalizmus eszméje üres kosár, ami tele van megvalósulatlan jelszavakkal. A nemzetközi egyezmények fennkölt gondolatai eszmék csupán, és az utcán éppoly megbízhatatlanok, mint az egyén legbelső érzelmei.

Ady novellája után két évvel, a Nyugat folyóiratban, egy izgalmas büntető per kapcsán ismét felvetődik a cigányprobléma. "Fajták dolgában nehéz igazságot tenni - annál nehezebb, mert azt sem tudni bizonyosan, vannak-e fajták a világon? A tudomány igen kéteskedik ez iránt, de a józan ész, mely a tudományt, a gyakorlat, mely az elméletet olyanformán nézi le, mint ahogy a parasztkölykek röhögik ki a falujukon átkocsikázó városit: a durva tapasztalás megállapít bizonyos durva különbségeket, és tagadhatatlan, hogy nagyjából meg lehet különböztetni teszem azt az átlagos angolszászt az átlagos indiánustól. Hogy ez a különbség jogot ad-e az európai kalózok, eretnekek és sikkasztók elkeveredett utódainak, hogy az indiánussal másodrendű állampolgár gyanánt bánjanak, az persze más kérdés - de megteszik."

A cigány embert is másodrendű állampolgárként kezelik annak ellenére, hogy a magyar cigányság évszázadok óta együtt él a magyarsággal. Van közös nemzeti kultúránk, és van közös történelmünk. Oly gyakran idézzük fel István király szellemét, amikor az egységes magyarságról érvelünk! Első királyunk más elveket is vallott. Idézzük fel azokat is, hogy teljes képet kapjunk Szent Istvánról:

"A vendégek s a jövevények akkora hasznot hajtanak, hogy méltán állhatnak a királyi méltóság hatodik helyén. Hiszen kezdetben úgy növekedett a római birodalom, úgy magasztaltattak fel és lettek dicsőséggé a római királyok, hogy sok nemes és bölcs áradt hozzájuk külön-külön tájakról. Róma bizony még ma is szolga volna, ha Aeneas sarjai nem teszik szabaddá. Mert amiként külön-külön tájakról és tartományokból jönnek a vendégek, úgy külön-külön nyelvet és szokást, külön-külön példát és fegyvert hoznak magukkal, s mindez az országot díszíti, az udvar fényét emeli, s a külföldieket a pöffeszkedéstől elrettenti. Mert az egy nyelvű és egy szokású ország gyenge és

esendő. Ennélfogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövevényeket jóakaratóan gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak. Ha pedig le akarnád rombolni, amit építettem, vagy szét szórni, amit összegyűjtöttem, kétségkívül igen nagy kárt szenvedne országod. Hogy ez ne legyen, naponta nagyobbítsd országodat, hogy koronádat az emberek nagyságosnak tartsák."

Az első világháború második évében papírra vetett Tömörkény-novella, ha csak egy rövid időre is, de megoldást talál: az ember, apránként abba a belegyőződésbe jut, hogy csak úgy első tekintetre is meg tudja mondani, hogy melyik ember micsoda, honnan való, milyen nyelvet beszél, milyen formában tiszteli az Istent, mely tájon tesz az elődök sírhalmára koszorút. Mikor ezután így az egész nemzet, mint most is, belegubózik a katonaruhába, akkor lehet látni, hogy ebben az észjárásban nem sok igazság tartózkodik. Az uniformis, vagy amiként mifelénk régen mondani szokás volt, a formaruha, egyformává teszi az embereket. Nyakig egyformák, csak a fejek maradnak kint a formaruhából...Mert akkor egyformák vagyunk. Ejnye, de nemzet vagyunk..."

Összeköt minket a történelem, az élet és a halál. De összeköt minket a dal, még akkor is, ha ettől idegenkedünk. Mert igaza van Kosztolányinak, amikor azt írja, hogy a nóta elkísér bennünket egész életünkben, "bölcsonktól koporsónkig...Figyelhetünk rájuk elandalodva vagy undorodva, mindegy: öntudatosan, öntudatlanul bennünk szunnyadnak. Köröttünk vannak ezek a nóták, a levegővel szívjuk magunkba. Majdnem azt merném állítani, hogy amint az ókori görögséget egy érzelmi és egy szellemi közösségbe forrasztották azok a dalok, melyeket rapszódjaik énekeltek Akhilleuszról és Hektórról, vagy a finniséget már évszázadokkal ezelőtt összekovácsolták a Kalevala akkor még töredékesen kóválygó versei, azonképpen minket is végzetesen egybefűznek cigánynótáink, és egységet teremtenek közöttünk, akik egyébként oly kevésben tudunk megegyezni."

Az etnikai származás olyan tulajdonsága az embernek, amin nem tud változtatni. Egyfelől így kell elfogadnia magát, másfelől viszont ezt mindenkinek tiszteletben kell tartania. Tudomásul kell vennünk, hogy különbözőek, de mégis egyenlők vagyunk.

Bőrszínünktől függetlenül. Az emberek egészséges együttélése azon alapszik, hogy békében, nyugalomban tudnak együtt élni egymás mellett. Aki ezt a békét megkérdőjelezi, az a közönség közötti jó viszony felbontására törekszik. Itt eljutottunk a büntetőjog világába: ez a magatartás már társadalomra veszélyes cselekedetnek számít.

Ezekről a gondolatokról egy nem olyan régen hallott előadás intelmei jutnak eszembe, ahol az előadó, Márki Zoltán, Abraham Lincolnt idézte, és a bőrszínnel kapcsolatos ellentmondásokra hívta fel a hallgatóság figyelmét. A fehér emberek a történelem folyamán azért tették rabszolgákká a feketéket, mert ez utóbbiak bőrszíne sötétebb. Ha elfogadjuk azt a logikát, hogy a bőrszín a meghatározó, akkor saját csapdánkba eshetünk. Mert minden fehér bőrű embernél van még fehérebb bőrű, aki ennek a logikának az alapján szintén rabszolgájává teheti a nála kevésbé fehér bőrű embertársát. Minden európai emberhez képest van még európaibb, minden árjához képest van még árjább. Vagy mindez mégsem a szín kérdése? Talán azért van, mert a fehérek, az európaiak, az árják, a zöldkabátosok - de nevezhetjük őket biciklistáknak is - okosabbak, mint a nem európaiak? Ez a logika Lincoln szerint megint csak zsákutcát jelent. Hiszen egy ember, aki okosnak tartja magát, és ezért igaz le másokat, mit tesz akkor, ha nála okosabb emberrel találkozik?

Sajnos, mi emberek, gyakran törjük azon a fejünket, hogyan okozunk bajt a másoknak. Ha ez a sérelemokozás testi sértést is jelent, akkor a büntetőjog pajzsa működésbe lép. A szöbűn viszont az esetek többségében nem bűncselekmény: a becsület-sértés, a rágalmazás igen, a gyűlöletbeszéd önmagában nem. Hegedűs Lóránt esetében, pl. jogerős felmentő ítélet született. Marad tehát a másik rágalmazása, gyalázása, gúnyolása. A gyűlölet körülöttünk olyan leleményes, hogy a félelem újra felüti fejét. Riadt képzetek duzzasztják és növelik a bajokat. Ezt csak

a kiközösítettek érhetik. Olyanok, akik már átéltek hasonló élményeket. S erről eszembe jut Rózsika. Vajon mi lehet vele? Cigányként, kiközösítésként hogyan képes megbirkózni azzal a szeretetlenséggel, amely a XXI. század hajnalán körülveszi?

Rózsikát a hetvenes évek közepén ismertem meg. Még három éves sem volt. Édesanyám egy gyermekvárosban talált rá. Akkori kapcsolatainak köszönhetően, nem hivatalosan, a kislány a hétvégéket és a szüneteket nálunk tölthette, egészen addig, ameddig örökbe nem fogadták.

Rózsika fekete hajú, fekete szemű, kreol bőrű kislány volt. Ha néha mosolygott - a kétévesen átélt tragédia után ritkán volt rá oka -, nem villantak meg kicsi fehér tejfogai. Nem voltak ugyanis elől fogai. Az apja, amikor egy baltával, a kislány szeme látára megölte Rózsika édesanyját és az összes hozzátartozóját, egy eltévedt suhintás a gyermek lábát is eltörte, fogait kiverte. Fél éven keresztül idegösszeroppanással kezelték.

A tragédia után majdnem egy évvel találkoztam vele először. Még én is gyerek voltam, 15 éves tinédzser. Ma is emlékszem azokra az éjszakákra, amikor Rózsika sírva felriadt, és kétségbeesetten kiabálta: „Jön a bolond bácsi, nem akarom!” Nem tudta, hogy édesanyja gyilkosa valójában a vér szerinti apja volt. Csecsemő volt még, amikor a szülei elváltak, és édesanyja újra férjhez ment.

Rózsika három évig lehetett a testvérem. Egyik hétvégén már nem hozhattuk haza, mert titkosan örökbe fogadták. (Édesanyám nem fogadhatta örökbe, mert már majdnem 50 éves volt. Tiltották a szabályok.) Azóta sem tudunk róla semmit. Nem tudhatjuk a nevét, a címét. Nem találkozhattunk vele soha többé.

Gyakran eszembe jut. Most is, Ady novellája kapcsán. Mi lehet vele? Vajon ihat-e egy korsóból a magyar lányokkal?

Kiss Anna

■ NŐK ÉS FÉRFIAK A SEGÍTŐ SZAKMÁKBAN: KÉSZSÉGFEJLESZTŐ TRÉNING

A Mágnes Alapítvány az Érett Személyiségért három napos (30 órás) intenzív továbbképzési programot indít a fenti címmel. A tréning témái: a nemek közti hasonlóságok és különbségek; női és férfi szerepek; nők és férfiak együttműködése a munkahelyen.

A programot az Országos Szociális és Gyermekvédelmi Továbbképzési és Szakvizsga Bizottság akkreditálta a személyes gondoskodást végző személyek részére, és 35 pontot ítél meg elvégzőiknek. Természetesen bármely más területről is szívesen látunk jelentkezőket, akiknek nincs szándékukban továbbképzési pontokat szerezni.

• Ebben az akadémiai évben két tréninget tartunk Budapesten: az egyiket 2003. november 25-27. között, a másikat 2004. április 27-29. között.

A tréningek programjának kidolgozói és a 16-20 fős csoportok vezetői: dr. Aczél Katalin és dr. Rudas János

Ha komolyan érdeklő a részvétel, akkor minden kötelezettség nélkül jelezze ezt az 1-206-0829 vagy az 1-212-6795 telefonon/üzetrögzítőn/faxon, illetve a aczal.katalin@posta.net vagy a rudasj@freestart.hu e-mailen. Ez esetben írásos tájékoztatót és jelentkezési lapot küldünk az ön címére.